

اشاره:

سرزمین پهناور ایران، ذخایر معدنی ارزشمند و متنوعی را در خود جای داده است که می‌تواند منشأ رشد تولید ناخالص داخلی، اشتغال، درآمد ارزی حاصل از صادرات و در نهایت رونق اقتصادی کشور و رفاه مردم شود.

با وجود ذخایر غنی و متنوع معدنی در ایران، متأسفانه هنوز سهم بخش معدن در تولید ناخالص داخلی در حد ناچیز (۳/۵ درصد) و در صادرات غیرنفتی فقط یک درصد است.

تلاش برای شناسایی تمام ذخایر و نیز تأمین منابع سرمایه‌گذاری موردنیاز برای تجهیز و بهره‌برداری از معادن، می‌بایست مورد توجه دولت باشد و تشویق‌ها و ترغیب‌های لازم برای رونق تولید و صادرات مواد معدنی صورت گیرد.

خبرنگار نشریه «بررسی‌های بازرگانی» در گفت‌وگو با آقای ابوالقاسم شفیعی که در بخش معدن کمیته امداد امام خمینی (ره) فعال می‌باشد و نماینده معدن‌کاران در اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران است، عمده‌ترین مسایل مربوط به تولید و صادرات بخش معدن را جویا شد. ماحصل این گفت‌وگو را با هم می‌خوانیم.

ایران دومین کشور صاحب معدن در جهان است

■ از نظر ذخایر مواد معدنی، جمهوری اسلامی ایران در

جهان چه پایگاه و رتبه‌ای دارد؟

□ در مجموعه ذخایر معدنی، ایران دومین کشور صاحب معدن در جهان می‌باشد. در برخی مواد معدنی ایران رتبه نخست را دارد. برای مثال در ابتدای شناسایی ذخایر مس، شیلی رتبه نخست و ایران رتبه دوم را در جهان داشتند. اما با اکتشاف ذخایر جدید مس، در حال حاضر جمهوری اسلامی ایران رتبه نخست را کسب کرده است.

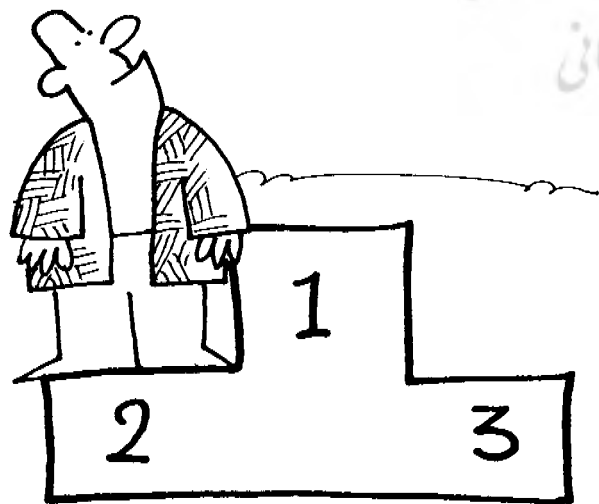
اگر بخواهیم تمام ذخایر معدنی کشور را شناسایی کنیم، شاید بتوان گفت که رتبه نفت پایین خواهد افتاد. استعمار، ایران را یک کشور نفت‌خیز می‌شناسد، در حالی که دیگر معادن کشور بسیار غنی‌تر از نفت است.

■ آیا تاکنون سرمایه‌گذاران خارجی در بخش معدن در

ایران اقدام به سرمایه‌گذاری کرده‌اند؟

□ با تغییراتی که در قوانین به‌وجود می‌آید و نامشخص بودن فعالیت در مناطق آزاد تجاری، تاکنون در بخش معدن، سرمایه‌گذاری خارجی صورت نگرفته است.

برای آنکه در این زمینه موفقیت‌هایی کسب شود، لازم است که مجلس شورای اسلامی اعلام کند، قوانین و مقررات مترتب

حال انجام مطالعات کارشناسی و تجهیز می‌باشند و در آینده ذخایر آنها اعلام می‌شود.

در میان معادن فلزات رنگی، معدن روی انگوران در استان زنجان، معادن مس سرچشمه، میدوک، سونگون، زرنگار، چهارکنبد، عباس‌آباد و چاه‌زری بسیار مهم هستند. ذخایر مس در استان زاهدان و هرمزگان نیز در حال اکتشاف می‌باشند که از ذخایر غنی محسوب می‌شوند.

■ ظرفیت معادن مس ایران چقدر است و سالانه چه میزان مس در کشور تولید می‌شود؟

□ اکتشاف‌هایی که در زمینه ذخایر مس تاکنون انجام شده، نشان می‌دهد که حدود ۵۰۰ میلیون تن خاک مس با عیار ۰/۹ تا ۱/۵ درصد که توجیه اقتصادی دارد، در کشور موجود می‌باشد. از این میزان ذخایر می‌توان حدود پنج میلیون تن مس خالص استحصال نمود که رقم مطلوبی است.

در حال حاضر ظرفیت مجتمع مس سرچشمه، تولید سالانه ۱۱۰ هزار تن مس می‌باشد که قرار است تا پایان برنامه دوم توسعه اقتصادی کشور به ۲۰۰ هزار تن برسد.

■ علاوه بر تولید، ایران صادرکننده مس نیز می‌باشد. ممکن است بفرمایید میزان صادرات مس ایران به بازارهای جهانی چقدر است؟

□ مطابق آمار موجود، سالانه ۶۰ هزار تن مس به ارزش ۱۲۰ میلیون دلار به بازارهای خارجی صادر می‌شود.

■ ایران از نظر ذخایر روی در جهان چه موقعیتی دارد؟

□ معدن روی انگوران، بزرگترین معدن روی جهان از نظر ذخیره و نیز عیار محسوب می‌شود. میانگین عیار سنگ روی این معدن ۲۵ درصد است و در برخی از قسمت‌ها، عیار ذخیره روی به ۴۰ درصد می‌رسد و از این نظر از معادن بسیار غنی جهان می‌باشد.

ذخیره معدن روی انگوران حدود ۴۰ میلیون تن برآورد شده است.

○ حدود ۵۰۰ میلیون تن خاک مس با عیار ۰/۹ تا ۱/۵ درصد در ایران وجود دارد که از آن می‌توان ۵ میلیون تن مس خالص به دست آورد.

■ در زمینه تولید فلز روی و تجارت خارجی این فلز، ایران چه موقعیتی دارد؟

بر سرمایه‌گذاری خارجی و صادرات، دست‌کم برای بیست سال ثابت خواهد ماند. این امر اطمینان سرمایه‌گذاران خارجی را سبب می‌شود.

○ کشورهای صنعتی به لحاظ مسایل زیست‌محیطی از فعالیت‌های معدن‌کاری کنسار کشیده‌اند. در این وضعیت ایران به‌عنوان یک تولیدکننده معتبر مواد معدنی، می‌تواند وارد بازار جهانی شود.

متأسفانه در معادن کشور، حتی در بخش سنگ‌های تزئینی نیز تاکنون سرمایه‌گذاری خارجی جذب نشده است. البته در یکی دو مورد به‌صورت وام (با قراردادهای بیع متقابل یا تأمین مالی) در معادن مس، سرمایه‌گذاری خارجی وجود دارد.

■ آیا برای رشد صادرات مواد معدنی، نیاز به تبلیغات و بازاریابی در بازارهای خارجی وجود دارد؟

□ اکثر کشورهای صنعتی به‌خاطر مسایل زیست‌محیطی، فعالیت خود را در زمینه مواد معدنی محدود کرده‌اند. با وضعیت کنونی بازارهای جهانی، ایران می‌تواند به‌عنوان یک تولیدکننده معتبر مواد معدنی، به بازار وارد شود. هر مقدار مواد معدنی در کشور تولید شود، می‌تواند در بازارهای جهانی به‌فروش رسد.

در زمینه فروش مواد معدنی در بازارهای خارجی، نگرانی تبلیغ و بازاریابی وجود ندارد، بلکه باید فرهنگ تولید و صادرات مواد معدنی ایجاد شود. برای مثال کشورهای عربی حاشیه جنوبی خلیج فارس از خریداران پروپاقرص سنگ‌های تزئینی ایران می‌باشند. نمایشگاه جده که اخیراً برگزار شد، در این زمینه بسیار موفق بود. مشتریان سنگ ایران در جنوب شرقی آسیا و اروپا نیز وجود دارند.

■ به‌طور کلی معادن ایران را به چند بخش می‌توان تقسیم کرد؟

□ معادن ایران به چهار بخش معادن فلزات آهنی، فلزات رنگی، خاک‌های صنعتی و سنگ‌های ساختمانی تقسیم می‌شوند.

معادن سنگ آهن در بافق، چادرملو و گل‌کهر می‌باشند. معادن خاک‌های نسوز مانند فلدسپات، کائولن، گچ و آهک نیز در کشور به‌وفور وجود دارند.

سنگ‌های معدنی دیگری نیز در ایران شناسایی شده که در

□ سنگ‌های ساختمانی شامل سنگ‌های تزئینی، گرانیت، مرمریت و مرمرها می‌باشد.

طبق آخرین اکتشاف‌های انجام شده، در ایران حدود ۱۴۵۰ معدن سنگ‌های تزئینی قابل بهره‌برداری (از نظر توجیه اقتصادی) وجود دارد که در حال حاضر ۹۰۰ معدن آن در حال فعالیت می‌باشند.

کل ذخایر شناسایی شده سنگ‌های تزئینی ایران حدود یک میلیارد تن می‌باشد و ایران دومین تولیدکننده بزرگ سنگ‌های تزئینی در جهان است.

به لحاظ گرانی قطعات ماشین‌آلات و ابزار استحصال معادن سنگ، قیمت زیاد ماشین‌آلات موردنیاز و دوری از بازارهای مصرف، برداشت سنگ‌های تزئینی از برخی معادن، هنوز اقتصادی نیست.

از سوی دیگر، ضعف در فرآوری سنگ‌های تزئینی کشور نیز وجود دارد و سبب شده که ایران در فهرست صادرکنندگان این ماده قرار نگیرد.

سالانه ۵ میلیون تن سنگ در ایران تولید می‌شود که ۶۰ تا ۷۰ هزار تن صادر می‌شود. قرار است ارزش صادرات سنگ‌های تزئینی تا پایان برنامه دوم به ۵۰۰ میلیون دلار برسد. به همین جهت قرار است کمیته صادرات سنگ‌های ساختمانی تشکیل شود. این کمیته با حضور معاون وزیر معادن و فلزات و جمعی از دست‌اندرکاران سنگ‌های ساختمانی در بخش دولتی و خصوصی، فعالیت خود را شروع خواهد کرد.

■ بازارهای صادرات سنگ‌های تزئینی کدامند؟

□ کشورهای تایوان، سنگاپور، مالزی، چین و ژاپن در جنوب شرقی آسیا و نیز کشورهای اروپایی از جمله ایتالیا، از مشتریان سنگ‌های تزئینی ایران هستند.

■ به نظر شما صدور سنگ‌های تزئینی به صورت خام یا فرآوری شده کدامیک معقول است و با شرایط تولید در ایران همخوانی دارد؟

□ با توجه به فن‌آوری موجود در ایران، سنگ‌های تزئینی باید به صورت خام و در پاره‌ای موارد به صورت فرآوری شده صادر شود. در صنعت سنگ، فن‌آوری ضعیفی در ایران وجود دارد و به همین جهت از صدور سنگ خام درآمد بهتری عاید می‌شود.

اگر فن‌آوری فرآوری سنگ در ایران با فن‌آوری‌های روز جهان همخوانی پیدا کند، می‌توان از سنگ‌های خام، سنگ‌های

□ با وجود معدن روی در کشور، سالانه ۱۲ هزار تن از این فلز وارد می‌شود، اما قرار است تا پایان دومین برنامه پنج‌ساله توسعه اقتصادی کشور، در تولید روی به خودکفایی برسیم. ظرفیت فرآوری روی معدن انگوران ۱۴ هزار تن طراحی شده که در حال حاضر ۷ هزار تن آن بهره‌برداری می‌شود. در پایان برنامه دوم ظرفیت تولید روی در کشور به ۲۰ هزار تن خواهد رسید.

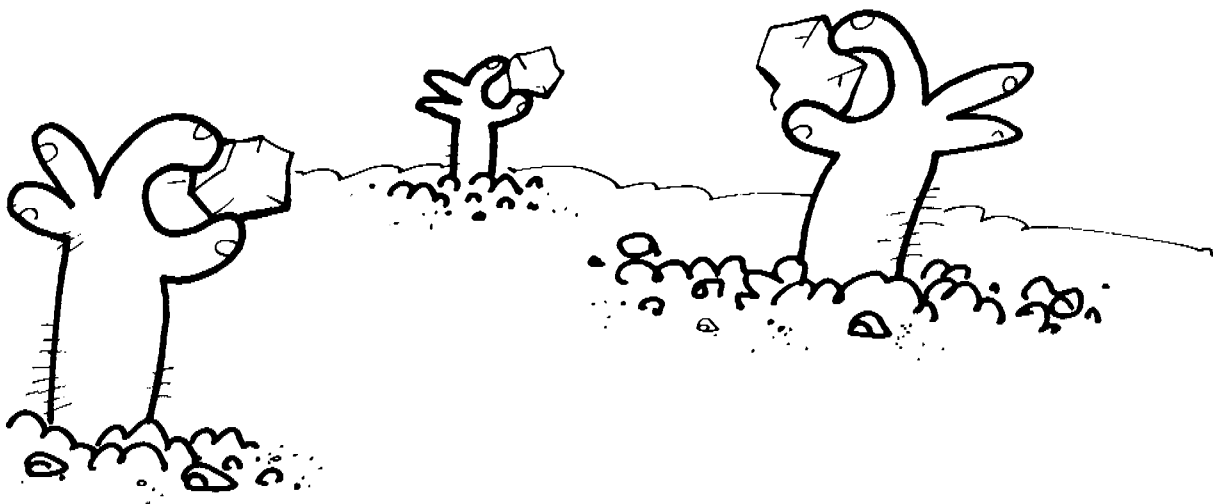

■ معادن خاک‌های صنعتی ایران چه وضعیتی دارند؟

□ معادن خاک‌های صنعتی ایران غنی هستند. برخی از آنها مانند باریت و بنتونیت در حفاری‌های نفتی کاربرد فراوانی دارند. برخی خاک‌های نسوز نیز برای تولید ظروف چینی و بهداشتی و لعاب کاربرد دارند.

○ حدود یک میلیارد تن سنگ‌های تزئینی در ۱۴۵۰ معدن کشور وجود دارد، اما فقط ذخایر ۹۰۰ معدن بهره‌برداری می‌شود. با گرانی قطعات و تجهیزات موردنیاز، برداشت از برخی معادن به صرفه نیست.

■ ذخایر سنگ‌های ساختمانی ایران چقدر است؟ در زمینه استخراج و فرآوری این سنگ‌ها برای صدور به بازارهای جهانی، چه برنامه‌هایی طراحی شده است؟

دولت در حال حاضر با خرید دلار صادراتی از صادرکنندگان، یارانه می‌گیرد، در حالی که باید ارزش دلار به نرخ روز محاسبه شود.

سوم آنکه مشکلات فرآوری مواد معدنی باید به کمک دولت حل شود. در این زمینه باید اعتبارات با نرخ سود کم، در اختیار تولیدکنندگان مواد معدنی قرار گیرد تا کارخانه‌های جدید و ماشین‌آلات با توان زیاد، وارد کشور شود. ارایه نشدن تسهیلات اعتباری سبب می‌شود که فعالیت‌های بخش معدن رشد نکند.

چهارم آنکه مشکلات مبتلابه پیمان ارزی در زمینه صادرات مواد معدنی هر چه سریع‌تر حل شود.

پنجم آنکه، مشکلات مربوط به حمل و نقل مواد معدنی و کرانی کرایه حمل، مورد بررسی قرار گیرد و مرتفع شود.

ششم آنکه صادرات در جامعه به عنوان ارزش مطرح شود و فرهنگ صادرات گسترش یابد، در حالی که امروزه صادرات یک ضدارزش تلقی می‌شود.

○ اگر فن‌آوری فراوری سنگ‌های ساختمانی در ایران مطابق با جهان باشد، می‌توان از سنگ‌های خام، میزان بیشتری سنگ فرآوری شده به دست آورد و صادر کرد.

○ سالانه ۶۰ تا ۷۰ هزار تن سنگ‌های تزئینی به خارج از کشور صادر می‌شود. قرار است تا پایان برنامه دوم، ارزش صادرات سنگ‌های تزئینی به ۵۰۰ میلیون دلار در سال برسد.

فرآوری شده بیشتری به دست آورد و صادرات آن مقرون به صرفه خواهد شد.

به طور کلی ماشین‌آلات سنگبری و استحصال معادن در ایران، قدیمی و ساخت داخل می‌باشند. به همین دلیل نمی‌توان از یک قله سنگ، بهترین استفاده را کرد.

■ برای بهبود وضعیت صادرات سنگ‌های تزئینی چه پیشنهادهایی دارید؟

□ اول آنکه صادرکنندگان سنگ و دیگر مواد معدنی مانند صادرکنندگان فرش دستباف از ۱۰۰ درصد ارز حاصل از صادرات خود، بتوانند استفاده کنند.

دوم آنکه نرخ برابری دلار در مقابل ریال که اکنون ۳۰۰۰ ریال می‌باشد، منطقی نیست و باید متناسب با میزان تورم، سالانه افزایش پیدا کند. شاید این نرخ در حال حاضر حدود ۶۰۰۰ ریال باشد.

اگر بانک مرکزی بخواهد صادرات غیرنفتی رشد پیدا کند، دست‌کم باید نرخ برابری دلار با ریال را ۴۵۰۰ ریال اعلام کند.

نمایندگان اتاق‌های بازرگانی و صنایع و معادن ایران، بتوانند خارج از تشریفات اداری موجود، به قانون‌گذاران و مجریان قانون دسترسی پیدا کنند.

به‌طور کلی قانون‌گذاران از قوانین مربوط به صادرات و روندی که به صادرات می‌انجامد، اطلاعات کافی ندارند. آنها بازارهای جهانی را نمی‌شناسند و به همین جهت قوانین مصوب، کاربرد مطلوب ندارد یا کاربرد آنها ضعیف است.

در زمینه صدور بخشنامه‌ها نیز باید صادرکنندگان و اعضای اتاق بازرگانی و صنایع و معادن در جلسات حضور پیدا کنند. باید ارتباط میان کمیسیون‌های تخصصی مجلس شورای اسلامی و اتاق بازرگانی با برقراری جلسات ماهانه، تقویت شود تا در تنظیم قوانین و بخشنامه‌ها همفکری وجود داشته باشد.

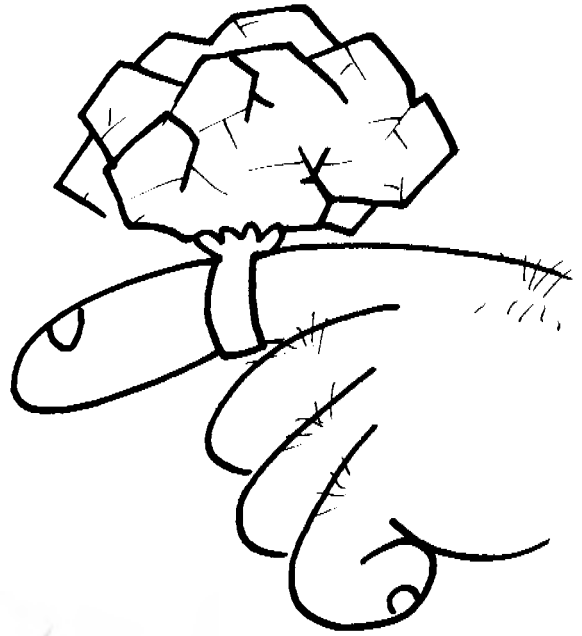
دولت در تنظیم آیین‌نامه‌ها باید از اتاق بازرگانی کمک بگیرد. در ضمن اعضای اتاق بازرگانی و صنایع و معادن هر استان باید در شورای صادرات استان نقش کلیدی داشته باشند.

■ به صادرکنندگان مواد معدنی برای افزایش فعالیت صادراتی چه توصیه‌ای دارید؟

□ از آنجا که فرهنگ صادرات در ایران وجود ندارد، صادرکنندگان در بازارهای خارجی با یکدیگر به رقابت ناسالم می‌پردازند و بهره آن نصیب خریدار خارجی می‌شود. در حالی که صادرکنندگان باید با اعتماد به یکدیگر و ایجاد تشکل‌های صنفی، همفکری و هماهنگی داشته باشند. این امر نه تنها رقابت ناسالم را از بین می‌برد، بلکه بهای کالاهای صادراتی را افزایش می‌دهد.

○ نرخ ارز صادراتی منطقی نیست. اگر بانک مرکزی بخواهد صادرات غیرنفتی رشد کند، باید نرخ ارز صادراتی را به هر دلار معادل ۴۵۰۰ ریال برساند.

یکی از وظایف تشکل‌های صنفی، ایجاد هماهنگی در نرخ‌های صادراتی است. این تشکل‌ها باید مشتریان خود را افزایش دهند و درصد باشند که بازارهای جدید را بیابند.

■ مشکلات مترتب بر توسعه صنعت سنگ در ایران چیست؟

□ افزایش بی‌رویه هزینه تولید معادن که در حال حاضر ۱۰ برابر میزان مربوط به سال ۷۰ می‌باشد. گرانی ماشین‌آلات موردنیاز معادن، افزایش بی‌رویه قیمت سیم‌های برش و ادوات استحصال معادن سنگ، مشکلات حمل و نقل و کاهش بهای سنگ در بازارهای بین‌المللی به خاطر رکود اقتصادی برخی از کشورها، از مشکلات مبتلا به صنعت سنگ ایران می‌باشند.

■ کمیته امداد امام خمینی (ره) در زمینه معدن چگونه فعالیت می‌کند و چه عملکردی داشته است؟

□ کمیته امداد امام خمینی (ره) با تشکیل بخش معدن از سال ۱۳۶۹ فعالیت خود را در این زمینه آغاز کرد. این کمیته هفت معدن سنگ ساختمانی دارد که اکثر آنها در اختیار بخش خصوصی است.

کمیته، خود سالانه ۵/۰ تا یک میلیون دلار سنگ ساختمانی صادر می‌کند. از آنجا که اکثر معادن سنگ کمیته در اختیار بخش خصوصی است، درآمد حاصل از صادرات این معادن به‌طور کلی ۸ تا ۱۰ میلیون دلار در سال می‌باشد.

■ برای گسترش صادرات مواد معدنی، چه توصیه‌هایی به

مسئولان بخش دولتی دارید؟

□ دولت ترتیبی دهد که صاحبان صنعت و تجارت و